

BUDDHA. *Buddhovy rozpravy*. Sv. 1. Překlad Miroslav Rozehnal. 1. vyd. Praha: DharmaGaia, 1994. 38 s. ISBN 80-901225-8-2.

Rozprava o roztočení kola zákona

(Samjutta-nikája, Mahá-vagga, Sačča-samjutta, 11)

Takto jsem slyšel. Jednou dlel Vznešený v Báránasí, v místě zvaném Isipatana, v Gazelím háji. Tam Vznešený oslovil skupinu pěti mnichů: „Ó mnichové, **existují dva extrém**, kterým by se měl vyhnout ten, kdo odešel do bezdomoví:

1) Je to tato **připoutanost ke smyslovým rozkoším a ke světským potěšením**, jež je nízká, ubohá, prováděná běžnými lidmi, neušlechtilá, neužitečná;

2) a tato **připoutanost k vlastnímu umrtvování**, jež je strastná, neušlechtilá a neužitečná.

Mnichové, když se Tathágata vyhnul oběma těmito extrémům, pochopil **Střední cestu, jež umožňuje vidění a vědění, vede ke klidu, k vyššímu poznání, k plnému probuzení, k nibbáně**.

A co je, mnichové, ona Střední cesta, kterou Tathágata pochopil a jež umožňuje vidění a vědění, vede ke klidu, k vyššímu poznání, k plnému probuzení, k nibbáně? Je to právě tato **Ušlechtilá osmidílná stezka: pravé pochopení, pravé myšlení, pravá řeč, pravé jednání, pravé živobytí, pravé úsilí, pravá bdělost, pravé soustředění**.

p.12

Vskutku, mnichové, toto je ona Střední cesta, kterou Tathágata pochopil, jež umožňuje vidění a vědění, vede ke klidu, k vyššímu poznání, k plnému probuzení, k nibbáně.

Vskutku, mnichové, toto je **Ušlechtilá pravda o strasti**: zrození je strastné, stárnutí je strastné, nemoc je strastná, smrt je strastná, spojení s nemilými věcmi je strastné, odloučení od věcí milých je taky strastné, když člověk neobdrží, co si přeje, to je taky strastné – stručně – pět složek ulpívání je strastných.

Vskutku, mnichové, toto je **Ušlechtilá pravda o vzniku strasti**: je to tato **žízeň, jež vede k opětovné existenci**, je spojena s potěšením a vášní a nachází radost zde či tam. Jsou to: žízeň smyslů, žízeň po existenci, žízeň po neexistenci.

Vskutku, mnichové, toto je **Ušlechtilá pravda o zániku strasti**: je to **zničení právě této žízně beze zbytku**, její opuštění, odhození, osvobození, **neulpívání na ní**.

Vskutku, mnichové, toto je **Ušlechtilá pravda o cestě, vedoucí k zániku strasti**: je to právě tato **Ušlechtilá osmidílná stezka: pravé pochopení, pravé myšlení, pravá řeč, pravé jednání, pravé živobytí, pravé úsilí, pravá bdělost, pravé soustředění**.

„Toto je Ušlechtilá pravda o strasti“, tak ve mně, mnichové, vzniklo vidění věcí dříve neslyšených, vzniklo poznání, vznikla moudrost, vzniklo vědění, vzniklo světlo. „Tato Ušlechtilá pravda o strasti by měla být plně pochopena“, tak ve mně, mnichové, vzniklo vidění věcí dříve neslyšených, vzniklo poznání, vznikla moudrost, vzniklo vědění, vzniklo světlo. „Tato Ušlechtilá pravda

p.13

o strasti je plně pochopena“, tak ve mně, mnichové, vzniklo vidění věcí dříve neslyšených, vzniklo poznání, vznikla moudrost, vzniklo vědění, vzniklo světlo.

„Toto je Ušlechtilá pravda o vzniku strasti“, tak ve mně, mnichové, vzniklo vidění věcí dříve neslyšených, vzniklo poznání, vznikla moudrost, vzniklo vědění, vzniklo světlo. „Tato Ušlechtilá pravda o vzniku strasti by měla být odstraněna“, tak ve mně, mnichové, vzniklo vidění věcí dříve neslyšených, vzniklo poznání, vznikla moudrost, vzniklo vědění, vzniklo světlo. „Tato Ušlechtilá pravda o vzniku

strasti je odstraněna‘, tak ve mně, mnichové, vzniklo vidění věcí dříve neslyšených, vzniklo poznání, vznikla moudrost, vzniklo vědění, vzniklo světlo.

‚Toto je Ušlechtilá pravda o zániku strasti‘, tak ve mně, mnichové, vzniklo vidění věcí dříve neslyšených, vzniklo poznání, vznikla moudrost, vzniklo vědění, vzniklo světlo. ‚Tato Ušlechtilá pravda o zániku strasti by měla být uskutečněna‘, tak ve mně, mnichové, vzniklo vidění věcí dříve neslyšených, vzniklo poznání, vznikla moudrost, vzniklo vědění, vzniklo světlo. ‚Tato Ušlechtilá pravda o zániku strasti je uskutečněna‘, tak ve mně, mnichové, vzniklo vidění věcí dříve neslyšených, vzniklo poznání, vznikla moudrost, vzniklo vědění, vzniklo světlo.

‚Toto je Ušlechtilá pravda o cestě vedoucí k zániku strasti‘, tak ve mně, mnichové, vzniklo vidění věcí dříve neslyšených, vzniklo poznání, vznikla moudrost, vzniklo vědění, vzniklo světlo. ‚Tato Ušlechtilá pravda o cestě vedoucí k zániku stras-

p.14

ti by měla být rozvinuta‘, tak ve mně, mnichové, vzniklo vidění věcí dříve neslyšených, vzniklo poznání, vznikla moudrost, vzniklo vědění, vzniklo světlo. ‚tato Ušlechtilá pravda o cestě vedoucí k zániku strasti je rozvinuta‘, tak ve mně, mnichové, vzniklo vidění věcí dříve neslyšených, vzniklo poznání, vznikla moudrost, vzniklo vědění, vzniklo světlo.

Tak dlouho, mnichové, dokud ve mně nebylo úplně čisté vědění a vidění pravé skutečnosti ve vztahu k těmto čtyřem Ušlechtilým pravdám, v těchto třech okruzích a dvanácti dílech, potud jsem, mnichové, právě v tomto světě s bohy, s Máry, s Brahmy, se zástupy samanů a bráhmanů, s bohy a lidmi neprohlašoval, že jsem uskutečnil nejvyšší pravé probuzení.

Ale od té doby, mnichové, co ve mně je úplně čisté vědění a vidění pravé skutečnosti ve vztahu k těmto čtyřem Ušlechtilým pravdám, v těchto třech okruzích a dvanácti dílech, od té doby, mnichové, právě v

tomto světě s bohy, s Máry, s Brahmy, se zástupy samanů a bráhmanů, s bohy a lidmi prohlašuji, že jsem uskutečnil nejvyšší pravé probuzení.

Vznikla ve mně vědomost a vidění: „Nevyvratitelné je osvobození mé mysli, toto je poslední zrození, ted' už přede mnou není žádná další existence“.

Toto řekl Vznešený. Potěšena skupina mnichů souhlasila s tím, co Vznešený řekl.

A vskutku, když byl podán tento výklad, **v ctihodném Kondaňňovi vyvstalo oko Dhammy, zbavené prachu, zbavené nečistot: „Cokoli má povahu vzniknout, to všechno má povahu zaniknout.“**

p.15

Když Vznešený roztočil Kolo zákona, **pozemní božstva** provolala tato slova: „Vznešený v Báránasí, V Isipataně, v Gazelím háji roztočil toto Kolo zákona, které nemůže být zatočeno zpět žádným samanou, bráhmanem nebo bohem, Márou či Brahmou, ani kýmkoli jiným na světě.“

Slyše slova pozemních božstev i **všechna ostatní božstva na všech úrovních existence [1a]** provolala tato slova: „Vznešený v Báránasí, V Isipataně, v Gazelím háji roztočil toto Kolo zákona, které nemůže být zatočeno zpět žádným samanou, bráhmanem nebo bohem, Márou či Brahmou, ani kýmkoli jiným na světě.“

Takto zde, v ten moment a v tu chvíli, dosáhl hluk až po brahmovský svět. A celých těchto deset tisíc světových elementů se zachvělo, zatřásl a bylo otřeseno. Na světě se objevila velká nezměrná záře, přesahující i velikou sílu božstev.

Potom Vznešený pronesl radostná slova: „Vskutku, můj drahý Kondaňňa pochopil, vskutku, můj drahý Kondaňňa pochopil!“

Od té doby se proto jméno Aňňákondaňňa stalo novým jménem ctihodného Kondaňňi.

1a). V originále jsou explicitně jmenovány všechny vrstvy bohů, z nichž každá slyší slova od vrstvy těsně pod ní a předá ji dál. Celé toto předávání tedy zabírá mnoho odstavců. Pro jejich nedůležitost jsem je vypustil. Jmenujme ale aspoň zde všechny: Čátummahárádžiká-, Távatimsá-, Jámá-, Tusitá-, Nimmánarati-, Paranimmitavasavattiná-, Brahmapárisadždžá-, Brahmapuróhitá-, Mahábrahmá-, Parittábhá-, Appamánábhá-, Ábhassará-, Parittasubhá-, Appamánasubhá-, Subhakinhaká-, Véhapphalá-, Avihá-, Atappá-, Sudassá-, Sudassí-, Akanitthaká devá.

p.16

Rozprava o znaku ,ne-já‘

(Samjutta-nikája, Khandha-vagga, Khandha-samjutta, 59)

Takto jsem slyšel. Jednou dlel Vznešený v Báránasí, v místě zvaném Isipatana, v Gazelím háji. Tam oslovil Vznešený skupinu pěti mnichů: „Mnichové!“ A oni mu odpověděli: „Ctihodný pane!“ Vznešený pak pronesl toto:

„Mnichové, tělo je ,ne-já‘. Kdyby totiž tělo bylo ,já‘, nevedlo by k trápení a bylo by je možno ovládat dle svého přání: ,Ať je mé tělo takové a takové a ne jiné.‘

Ale jelikož je tělo ,ne-já‘, proto vede k trápení a není možno je ovládat dle svého přání: ,Ať je mé tělo takové a takové a ne jiné.‘

Mnichové, pocitování je ,ne-já‘. Kdyby totiž pocitování bylo ,já‘, nevedlo by k trápení a bylo by je možno ovládat dle svého přání: ,Ať je mé pocitování takové a takové a ne jiné.‘

Ale jelikož je pocitování ,ne-já‘, proto vede k trápení a není možno je ovládat dle svého přání: ,Ať je mé pocitování takové a takové a ne jiné.‘

Mnichové, vnímání je ,ne-já‘. Kdyby totiž vnímání bylo ,já‘, nevedlo by k trápení a bylo by je možno ovládat dle svého přání: „Ať je mé vnímání takové a takové a ne jiné.“

p.16

Ale jelikož je vnímání ,ne-já‘, proto vede k trápení a není možno je ovládat dle svého přání: „Ať je mé vnímání takové a takové a ne jiné.“

Mnichové, mentální formace jsou ,ne-já‘. Kdyby totiž mentální formace byly ,já‘, nevedly by k trápení a bylo by je možno ovládat dle svého přání: „Ať jsou mé mentální formace takové a takové a ne jiné.“

Ale jelikož jsou mentální formace ,ne-já‘, proto vedou k trápení a není možno je ovládat dle svého přání: „Ať jsou mé mentální formace takové a takové a ne jiné.“

Mnichové, vědomí je ,ne-já‘. Kdyby totiž vědomí bylo ,já‘, nevedlo by k trápení a bylo by je možno ovládat dle svého přání: „Ať je mé vědomí takové a takové a ne jiné.“

Ale jelikož je vědomí ,ne-já‘, proto vede k trápení a není možno je ovládat dle svého přání: „Ať je mé vědomí takové a takové a ne jiné.“

Co si myslíte, mnichové: **je tělesnost trvalá nebo pomíjivá?**“

„Pomíjivá, pane.“

„A to, co je pomíjivé, je strastné nebo šťastné?“

„Strastné, pane.“

„Ale co je pomíjivé, strastné, podrobené změně, je správné o tom uvažovat takto: toto je moje, toto jsem já, toto je mé ,já“?“

„To vskutku ne, pane.“

„Co si myslíte, mnichové: **je pocitování trvalé nebo pomíjivé?**“

„Pomíjivé, pane.“

„A to, co je pomíjivé, je strastné nebo šťastné?“

„Strastné, pane.“

p.18

„Ale co je pomíjivé, strastné, podrobené změně, je správné o tom uvažovat takto: toto je moje, toto jsem já, toto je mé ‚já‘?“

„To vskutku ne, pane.“

Co si myslíte, mnichové: **je vnímání trvalé nebo pomíjivé?**“

„Pomíjivé, pane.“

„A to, co je pomíjivé, je strastné nebo šťastné?“

„Strastné, pane.“

„Ale co je pomíjivé, strastné, podrobené změně, je správné o tom uvažovat takto: toto je moje, toto jsem já, toto je mé ‚já‘?“

„To vskutku ne, pane.“

Co si myslíte, mnichové: jsou mentální formace trvalé nebo pomíjivé?“

„Pomíjivé, pane.“

„A to, co je pomíjivé, je strastné nebo šťastné?“

„Strastné, pane.“

„Ale co je pomíjivé, strastné, podrobené změně, je správné o tom uvažovat takto: toto je moje, toto jsem já, toto je mé ‚já‘?“

„To vskutku ne, pane.“

Co si myslíte, mnichové: je vědomí trvalé nebo pomíjivé?“

„Pomíjivé, pane.“

„A to, co je pomíjivé, je strastné nebo šťastné?“

„Strastné, pane.“

„Ale co je pomíjivé, strastné, podrobené změně, je správné o tom uvažovat takto: toto je moje, toto jsem já, toto je mé ‚já‘?“

„To vskutku ne, pane.“

„Proto, mnichové, jakýkoli je zde tělesný tvar, ať už minulý, budoucí, či přítomný, ať vlastní či nále-

p.19

žející někomu jinému, ať hrubý či jemný, ať nízký či vznešený, daleký nebo blízký, **všechny tělesné tvary by měly být nahlíženy s pravou moudrostí, takové jaké skutečně jsou, takto: toto není moje, toto nejsem já, to není mé ‚já‘.**

A dále, mnichové, jakékoli je zde pocíťování, ať už minulé, budoucí, či přítomné, ať vlastní či náležející někomu jinému, ať hrubé či jemné, ať nízké či vznešené, daleké nebo blízké, **všechny druhy pocíťování by měly být nahlíženy s pravou moudrostí, takové jaké skutečně jsou, takto: toto není moje, toto nejsem já, to není mé ‚já‘.**

A dále, mnichové, jakékoli je zde vnímání, ať už minulé, budoucí, či přítomné, ať vlastní či náležející někomu jinému, ať hrubé či jemné, ať nízké či vznešené, daleké nebo blízké, **všechny druhy vnímání by měly být nahlíženy s pravou moudrostí, takové jaké skutečně jsou, takto: toto není moje, toto nejsem já, to není mé ‚já‘.**

A dále, mnichové, jakékoli jsou zde mentální formace, ať už minulé, budoucí, či přítomné, ať vlastní či náležející někomu jinému, ať hrubé či jemné, ať nízké či vznešené, daleké nebo blízké, **všechny druhy mentálních formací by měly být nahlíženy s pravou moudrostí, takové jaké skutečně jsou, takto: toto není moje, toto nejsem já, to není mé ‚já‘.**

A dále, mnichové, jakékoli je zde vědomí, ať už minulé, budoucí, či přítomné, ať vlastní či náležející někomu jinému, ať hrubé či jemné,

ať nízké či vznešené, daleké nebo blízké, všechny druhy vědomí by měly být nahlíženy s pravou moudrostí, takové jaké skutečně jsou, takto: toto není moje, toto nejsem já, to není mé ‚já‘.

p.20

Mnichové, když vznešený žák toto slyší a dle toho také vše nahlíží, odvrací se od těla, pociťování, vnímání, mentálních formací a vědomí.

Když se odvrátí, ustanou jeho touhy. Následkem ustání tužeb se osvobodí. A osvobozen bude vědět: Je osvobozeno! A pochopí: Ukončeno je zrozování, svatý život je uskutečněn, je uděláno to, co mělo být uděláno, nic z tohoto už mne dále nečeká.

Toto řekl Vznešený. Potěšena, skupina pěti mnichů souhlasila s tím, co Vznešený řekl. A **když byl podán tento výklad, mysl všech pěti mnichů byla neulpíváním osvobozena od nečistot.**

p.21

Rozprava o ohni

(Samjutta-nikája, Salájatana-samjutta, Sabbaka-vagga, 28)

Takto jsem slyšel. Jednou dlel Vznešený v Gaji, na místě zvaném Gajasísa, spolu s tisícem mnichů. Tam Vznešený oslovil mnichy takto:

„Ó mnichové, všechno je v ohni. Co všechno, mnichové, je v ohni?

Oko, mnichové, je v ohni, tvary viditelné okem jsou v ohni, zrakové vědomí je v ohni, zrakový kontakt je v ohni. I ty pocity, jež vznikají se zrakovým kontaktem jako s podmínkou, ať jsou příjemné, nepříjemné nebo neutrální, ty jsou také v ohni.

Čím je to způsobeno, že jsou v ohni? Jsou v ohni díky plamenu vášně, plamenu nenávisti, plamenu zaslepenosti, díky zrození, stárnutí, smrti,

dík žalu, zármutku, strasti, sklíčenosti a díky zoufalství. Tak vám pravím.

Ucho, mnichové, je v ohni, zvuky slyšitelné uchem jsou v ohni, sluchové vědomí je v ohni, sluchový kontakt je v ohni. I ty pocity, jež vznikají se sluchovým kontaktem jako s podmínkou, ať jsou příjemné, nepříjemné nebo neutrální, ty jsou také v ohni.

Čím je to způsobeno, že jsou v ohni? Jsou v ohni díky plamenu vášně, plamenu nenávisti, plamenu zaslepenosti, díky zrození, stárnutí, smrti, díky žalu,

p.22

zármutku, strasti, sklíčenosti a díky zoufalství. Tak vám pravím.

Nos, mnichové, je v ohni, vůně cítitelné nosem jsou v ohni, čichové vědomí je v ohni, čichový kontakt je v ohni. I ty pocity, jež vznikají s čichovým kontaktem jako s podmínkou, ať jsou příjemné, nepříjemné nebo neutrální, ty jsou také v ohni.

Čím je to způsobeno, že jsou v ohni? Jsou v ohni díky plamenu vášně, plamenu nenávisti, plamenu zaslepenosti, díky zrození, stárnutí, smrti, díky žalu, zármutku, strasti, sklíčenosti a díky zoufalství. Tak vám pravím.

Jazyk, mnichové, je v ohni, chutě cítitelné jazykem jsou v ohni, chuťové vědomí je v ohni, chuťový kontakt je v ohni. I ty pocity, jež vznikají s chuťovým kontaktem jako s podmínkou, ať jsou příjemné, nepříjemné nebo neutrální, ty jsou také v ohni.

Čím je to způsobeno, že jsou v ohni? Jsou v ohni díky plamenu vášně, plamenu nenávisti, plamenu zaslepenosti, díky zrození, stárnutí, smrti, díky žalu, zármutku, strasti, sklíčenosti a díky zoufalství. Tak vám pravím.

Tělo, mnichové, je v ohni, věci, jichž se dotýkáme, jsou v ohni, tělesné vědomí je v ohni, tělesný kontakt je v ohni. I ty pocity, jež vznikají s tělesným kontaktem jako s podmínkou, ať jsou příjemné, nepříjemné nebo neutrální, ty jsou také v ohni.

Čím je to způsobeno, že jsou v ohni? Jsou v ohni díky plamenu vášně, plamenu nenávisti, plamenu zaslepenosti, díky zrození, stárnutí, smrti, díky žalu, zármutku, strasti, sklíčenosti a díky zoufalství. Tak vám pravím.

p.23

Mysl, mnichové, je v ohni, myšlenkové předměty jsou v ohni, vědomí myslí je v ohni, kontakt myslí je v ohni. I ty pocity, jež vznikají s kontaktem myslí jako s podmínkou, ať jsou příjemné, nepříjemné nebo neutrální, ty jsou také v ohni.

Čím je to způsobeno, že jsou v ohni? Jsou v ohni díky plamenu vášně, plamenu nenávisti, plamenu zaslepenosti, díky zrození, stárnutí, smrti, díky žalu, zármutku, strasti, sklíčenosti a díky zoufalství. Tak vám pravím.

Mnichové, když vznešený žák toto slyší a dle toho také vše nahlíží, odvrací se od oka, odvrací se i od tvarů viditelných okem, odvrací se i od zrakového vědomí, odvrací se i od zrakového kontaktu, odvrací se i od těch pocitů, jež vznikají se zrakovým vědomím jako s podmínkou, ať jsou příjemné, nepříjemné nebo neutrální.

Mnichové, když vznešený žák toto slyší a dle toho také vše nahlíží, odvrací se od ucha, odvrací se i od zvuků slyšitelných uchem, odvrací se i od sluchového vědomí, odvrací se i od sluchového kontaktu, odvrací se i od těch pocitů, jež vznikají se sluchovým vědomím jako s podmínkou, ať jsou příjemné, nepříjemné nebo neutrální.

Mnichové, když vznešený žák toto slyší a dle toho také vše nahlíží, odvrací se od nosu, odvrací se i od vůní cítitelných nosem, odvrací se i od čichového vědomí, odvrací se i od čichového kontaktu, odvrací se i od těch pocitů, jež vznikají s čichovým vědomím jako s podmínkou, ať jsou příjemné, nepříjemné nebo neutrální.

Mnichové, když vznešený žák toto slyší a dle toho také vše nahlíží, odvrací se od jazyka, odvrací se

p.24

i od chutí cítitelných jazykem, odvrací se i od chuťového vědomí, odvrací se i od chuťového kontaktu, odvrací se i od těch pocitů, jež vznikají s chuťovým vědomím jako s podmínkou, ať jsou příjemné, nepříjemné nebo neutrální.

Mnichové, když vznešený žák toto slyší a dle toho také vše nahlíží, odvrací se od těla, odvrací se i od věcí, jichž se dotýká, odvrací se i od tělesného vědomí, odvrací se i od tělesného kontaktu, odvrací se i od těch pocitů, jež vznikají s tělesným vědomím jako s podmínkou, ať jsou příjemné, nepříjemné nebo neutrální.

Mnichové, když vznešený žák toto slyší a dle toho také vše nahlíží, odvrací se od mysli, odvrací se i od myšlenkových předmětů, odvrací se i od vědomí mysli, odvrací se i od kontaktu mysli, odvrací se i od těch pocitů, jež vznikají s vědomím mysli jako s podmínkou, ať jsou příjemné, nepříjemné nebo neutrální.

Když se odvrátí, ustanou jeho touhy. Následkem ustání tužeb se osvobodí. A osvobozen, bude vědět: Je osvobozeno! A pochopí: Ukončeno je zrozování, svatý život je uskutečněn, je uděláno to, co mělo být uděláno, nic z tohoto už mne dále nečeká.“

Toto řekl Vznešený. Potěšeni, mnichové souhlasili s tím, co Vznešený řekl.

A vskutku, když byl podán tento výklad, mysl všech tisíce mnichů byla neulpíváním osvobozena od nečistot.